שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____ ציון: ____ / 100

גמרא · מסכת סוכה · כיתה י"ב · הכנה לבגרות בתושב"ע · 90 דקות · 100 נקודות

מבחן לכיתה י"ב: מסכת סוכה ב ע"א – ג ע"א וכה ע"א – כו ע"א

נוצר בבינה מלאכותית · נוסח הגמרא ורש"י: דפוס וילנא (מתוך ספריא); שולחן ערוך מתוך ספריא. ההסברים והשאלות בניסוח שלנו.

📋 **הוראות:** במבחן שני חלקים. בכל חלק ענו על **שתיים** מתוך שלוש השאלות. לכל שאלה 25 נקודות. קראו את קטעי המקור שליד כל שאלה; מותר להיעזר בהם. כתבו בלשון שלכם וציינו מקור לטענותיכם.

חלק א: מסכת סוכה ב ע"א – ג ע"א (גובה הסוכה)

ענו על שתיים מתוך שלוש השאלות 1–3 (25 נקודות לכל שאלה).

שאלה 1: "פסולה" או "ימעט"? (דף ב ע"א) (25 נקודות)

מתני׳ סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה ורבי יהודה מכשיר ושאינה גבוהה עשרה טפחים ושאין לה (שלשה) דפנות ושחמתה מרובה מצלתה פסולה:

סוכה ב ע"א, המשנה · נוסח הגמרא: דפוס וילנא (מתוך ספריא)

גמ׳ תנן התם מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט רבי יהודה אומר אינו צריך מאי שנא גבי סוכה דתני פסולה ומאי שנא גבי מבוי דתני תקנתא סוכה דאורייתא תני פסולה מבוי דרבנן תני תקנתא ואיבעית אימא בדאורייתא נמי תני תקנתא מיהו סוכה (דנפישי מילתה) פסיק ותני פסולה מבוי דלא נפיש מיליה תני תקנתא

סוכה ב ע"א · נוסח הגמרא: דפוס וילנא (מתוך ספריא)

רש"י (ב ע"א): "תני פסולה - שייך למיתני בה לשון פסול כלומר לא נעשית כתורה וכהלכה: סוכה מדאורייתא - דעשרים אמה דילה ילפינן מדאורייתא וקודם שנשנית המשנה נאמרה שיעורה מסיני:"

רש"י (ב ע"א): "מבוי - דכוליה מדרבנן דמדאורייתא סגי ליה בשלש מחיצות ואינו צריך לקורה זו אלא מדרבנן: תני תקנתא - דלא שייך למתני בה לשון פסול דמאן פסלה קודם שנשנית משנה זו הרי היא תחלת הוראתו ומצותו:"

א. מה ההבדל בין לשון המשנה בסוכה ("פסולה") ללשון המשנה במבוי ("ימעט")? מה קוראת הגמרא ללשון של המשנה במבוי? (4 נק')

ב. הציגו את שני התירוצים של הגמרא לשאלה "מאי שנא". (8 נק')

ג. לפי רש"י, מה פירוש המילה "פסולה"? הסבירו למה לשון זו מתאימה לסוכה ואינה מתאימה למבוי. (7 נק')

ד. לפי התירוץ השני ("סוכה דנפישי מילתה"): כמה פסולים מנויים במשנה שלנו? היעזרו ברש"י שלמטה והסבירו למה נוח למשנה לכלול את כולם במילה אחת. (6 נק')

רש"י (ב ע"א): "סוכה דנפישי מילתה - ואין דומין תקנותיהן זו לזו וצריך לשנות הלשון לכל תקנה ותקנה כגון בגבוהה ימעט וכשאינה גבוהה יגביה ושאין לה שלש דפנות יעשה לה ושחמתה מרובה יוסיף סכך הלכך פסיק ותני פסולה דמצי למיכללינהו לכולהו בהך פסולה דקיימא לן (פסחים דף ג:) ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה:"

שאלה 2: שלושה מקורות לשיעור עשרים אמה (דף ב ע"א – ב ע"ב) (25 נקודות)

אמר רבה דאמר קרא (ויקרא כג, מג) למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל עד עשרים אמה אדם יודע שהוא דר בסוכה למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע שדר בסוכה משום דלא שלטא בה עינא

סוכה ב ע"א · נוסח הגמרא: דפוס וילנא (מתוך ספריא)

רבי זירא אמר מהכא (ישעיהו ד, ו) וסוכה תהיה לצל יומם מחורב עד עשרים אמה אדם יושב בצל סוכה למעלה מעשרים אמה אין אדם יושב בצל סוכה אלא בצל דפנות א"ל אביי אלא מעתה העושה סוכתו בעשתרות קרנים הכי נמי דלא הוי סוכה א"ל התם דל עשתרות קרנים איכא צל סוכה הכא דל דפנות ליכא צל סוכה

סוכה ב ע"א · נוסח הגמרא: דפוס וילנא (מתוך ספריא)

ורבא אמר מהכא (ויקרא כג, מב) בסוכות תשבו שבעת ימים אמרה תורה כל שבעת הימים צא מדירת קבע ושב בדירת עראי עד עשרים אמה אדם עושה דירתו דירת עראי למעלה מעשרים אמה אין אדם עושה דירתו דירת עראי אלא דירת קבע א"ל אביי אלא מעתה עשה מחיצות של ברזל וסיכך על גבן הכי נמי דלא הוי סוכה א"ל הכי קאמינא לך עד כ' אמה דאדם עושה דירתו דירת עראי כי עביד ליה דירת קבע נמי נפיק למעלה מכ' אמה דאדם עושה דירתו דירת קבע כי עביד ליה דירת עראי נמי לא נפיק

סוכה ב ע"א · נוסח הגמרא: דפוס וילנא (מתוך ספריא)

כולהו כרבה לא אמרי ההוא ידיעה לדורות היא כרבי זירא נמי לא אמרי ההוא לימות המשיח הוא דכתיב ור' זירא א"כ לימא קרא וחופה תהיה לצל יומם ומאי וסוכה תהיה לצל יומם שמעת מינה תרתי כרבא נמי לא אמרי משום קושיא דאביי

סוכה ב ע"ב · נוסח הגמרא: דפוס וילנא (מתוך ספריא)

א. השלימו את הטבלה. (12 נק')

אמורא	הפסוק	למה פסולה למעלה מעשרים אמה?	למה האחרים לא למדו כמותו?
רבה			
רבי זירא			
רבא			

ב. אביי מקשה על רבי זירא מ"עשתרות קרנים". מה הקושיה, ומה ענה רבי זירא ("דל עשתרות קרנים")? (6 נק')

ג. הסבירו את תשובת רבא לקושיית אביי על "מחיצות של ברזל" ("הכי קאמינא לך"). לפי רש"י, למה האמוראים האחרים לא קיבלו את התשובה? (7 נק')

רש"י (ב ע"ב): "משום קושיא דאביי - דעשה מחיצות של ברזל ושינויא לא משמע להו הואיל וקרא לאו דוקא עראי נקט לא ילפינן מיניה שיעורא:"

שאלה 3: מעשה בהילני המלכה, וההלכה (דף ב ע"ב – ג ע"א) (25 נקודות)

מיתיבי סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה ורבי יהודה מכשיר עד ארבעים וחמשים אמה אמר רבי יהודה מעשה בהילני המלכה בלוד שהיתה סוכתה גבוהה מעשרים אמה והיו זקנים נכנסין ויוצאין לשם ולא אמרו לה דבר אמרו לו משם ראייה אשה היתה ופטורה מן הסוכה אמר להן והלא שבעה בנים הוו לה ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים

סוכה ב ע"ב · נוסח הגמרא: דפוס וילנא (מתוך ספריא)

למה לי למיתני ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים הכי קאמר להו כי תאמרו בנים קטנים היו וקטנים פטורין מן הסוכה כיון דשבעה הוו אי אפשר דלא הוי בהו חד שאינו צריך לאמו וכי תימרו קטן שאינו צריך לאמו מדרבנן הוא דמיחייב ואיהי בדרבנן לא משגחה ת"ש ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא ע"פ חכמים

סוכה ב ע"ב · נוסח הגמרא: דפוס וילנא (מתוך ספריא)

וכי דרכה של מלכה לישב בסוכה העשויה קיטוניות קיטוניות אמר רב אשי לא נצרכה אלא לקיטוניות שבה רבנן סברי בניה בסוכה מעליא הוו יתבי ואיהי יתבה בקיטוניות משום צניעותא ומשום הכי לא אמרי לה דבר ור' יהודה סבר בניה גבה הוו יתבי ואפ"ה לא אמרי לה דבר

סוכה ג ע"א · נוסח הגמרא: דפוס וילנא (מתוך ספריא)

רש"י (ג ע"א): "לקיטוניות שבה - סוכה גדולה לבני מסיבת' וקיטונית קטנה בתוכה לצניעות והיא בקיטונית יתבא ואע"ג דפסולה לא איכפת לן דאשה פטורה מן הסוכה:"

א. מה רצה רבי יהודה להוכיח מן המעשה, ומה ענו לו חכמים? (6 נק')

ב. למה היה צריך רבי יהודה להוסיף "ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים"? הסבירו את שני השלבים בגמרא. (7 נק')

ג. לפי רב אשי ("לקיטוניות שבה") ורש"י: איך מבינים חכמים את המעשה, ואיך מבין אותו רבי יהודה? (6 נק')

כמאן אזלא הא דאמר ר' יאשיה אמר רב מחלוקת בשאין דפנות מגיעות לסכך אבל דפנות מגיעות לסכך אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה כמאן ... כמאן אזלא הא דאמר רב הונא אמר רב מחלוקת בשאין בה אלא ארבע אמות על ארבע אמות אבל יש בה יותר מארבע אמות על ארבע אמות אפי' למעלה מעשרים אמה כשרה כמאן

סוכה ב ע"ב · נוסח הגמרא: דפוס וילנא (מתוך ספריא)

שולחן ערוך אורח חיים תרלג, א: "סוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה בין שהיא גדולה בין שהיא קטנה בין שמחיצות מגיעות לסכך בין שאינן מגיעות אבל עשרים כשרה אפי' כל סככה למעלה מעשרים כיון שאין בחללה אלא עשרים:"

שולחן ערוך אורח חיים (מתוך ספריא)

ד. האם השולחן ערוך מקבל את הסייג של רב יאשיה ואת הסייג של רב הונא? הוכיחו מלשונו. (6 נק')

חלק ב: מסכת סוכה כה ע"א – כו ע"א (הפטורים מן הסוכה)

ענו על שתיים מתוך שלוש השאלות 4–6 (25 נקודות לכל שאלה).

שאלה 4: "העוסק במצוה פטור מן המצוה" (דף כה ע"א) (25 נקודות)

מתני' שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה חולין ומשמשיהן פטורין מן הסוכה אוכלין ושותין עראי חוץ לסוכה:

סוכה כה ע"א, המשנה · נוסח הגמרא: דפוס וילנא (מתוך ספריא)

גמ׳ מה"מ דת"ר (דברים ו, ז) בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה ובלכתך בדרך פרט לחתן מכאן אמרו הכונס את הבתולה פטור ואת האלמנה חייב מאי משמע אמר רב הונא כדרך מה דרך רשות אף כל רשות לאפוקי האי דבמצוה עסוק מי לא עסקינן דקאזיל לדבר מצוה וקא אמר רחמנא ליקרי אם כן לימא קרא בשבת ובלכת מאי בשבתך ובלכתך בלכת דידך הוא דמיחייבת הא בלכת דמצוה פטירת אי הכי אפילו כונס את האלמנה נמי כונס את הבתולה טריד כונס אלמנה לא טריד

סוכה כה ע"א · נוסח הגמרא: דפוס וילנא (מתוך ספריא)

וכל היכא דטריד ה"נ דפטור אלא מעתה טבעה ספינתו בים דטריד הכי נמי דפטור וכי תימא ה"נ והאמר ר' אבא בר זבדא אמר רב אבל חייב בכל המצות האמורות בתורה חוץ מן התפילין שהרי נאמר בהן פאר הכא טריד טירדא דמצוה התם טריד טירדא דרשות

סוכה כה ע"א · נוסח הגמרא: דפוס וילנא (מתוך ספריא)

א. לפי מסקנת הגמרא, מה הדיוק במילים "בשבתך" ו"בלכתך" (ולא "בשבת" ו"בלכת")? מה הוא מלמד? (6 נק')

ב. השלימו את הטבלה לפי הסוגיה. (10 נק')

המקרה	פטור או חייב?	הנימוק בגמרא
הכונס את הבתולה (בקריאת שמע)		
הכונס את האלמנה (בקריאת שמע)		
מי שטבעה ספינתו בים		
אבל (בתפילין, ובשאר המצוות)		

ג. נסחו במילים שלכם את העיקרון "הכא טריד טירדא דמצוה התם טריד טירדא דרשות". (4 נק')

ד. לפי העיקרון שניסחתם, האם המקרים האלה דומים לפטור או לחיוב? נמקו. (1) אדם שאיבד את ארנקו בחול המועד ודואג מאוד. (2) אדם שיצא בחול המועד לפדות שבויים (היעזרו ברש"י על המשנה). (5 נק')

רש"י (כה ע"א): "מתני' שלוחי מצוה - הולכי בדרך מצוה כגון ללמוד תורה ולהקביל פני רבו ולפדות שבויים:"

שאלה 5: חתן והשושבינין (דף כה ע"ב – כו ע"א) (25 נקודות)

וא"ר אבא בר זבדא אמר רב חתן והשושבינין וכל בני החופה פטורין מן הסוכה כל שבעה מ"ט משום דבעו למיחדי וליכלו בסוכה וליחדו בסוכה אין שמחה אלא בחופה וליכלו בסוכה וליחדו בחופה אין שמחה אלא במקום סעודה

סוכה כה ע"ב · נוסח הגמרא: דפוס וילנא (מתוך ספריא)

א"ר זירא אנא אכלי בסוכה וחדי בחופה וכ"ש דחדי ליבאי דקא עבידנא תרתי

סוכה כה ע"ב · נוסח הגמרא: דפוס וילנא (מתוך ספריא)

רש"י (כה ע"ב): "תרתי - שתי מצות סוכה ומצות נישואין וכגון שנשא ערב הרגל אבל בתוך הרגל קיימא לן במועד קטן (דף ח:) דאין נושאין נשים במועד:"

ת"ר חתן והשושבינין וכל בני חופה פטורין מן התפלה ומן התפילין וחייבין בק"ש

סוכה כה ע"ב · נוסח הגמרא: דפוס וילנא (מתוך ספריא)

משום רבי שילא אמרו חתן פטור והשושבינין וכל בני החופה חייבין

סוכה כו ע"א · נוסח הגמרא: דפוס וילנא (מתוך ספריא)

רש"י (כו ע"א): "משום ר' שילא אמרו חתן פטור - מקריאת שמע דטריד ושאר בני חופה חייבין ולית להו להני תנאי העוסק במצוה פטור מן המצוה:"

שולחן ערוך אורח חיים תרמ, ו: "חתן ושושביניו וכל בני החופה פטורים מן הסוכה כל שבעת ימי המשתה"

שולחן ערוך אורח חיים (מתוך ספריא)

א. הסבירו את מהלך הגמרא מ"משום דבעו למיחדי" ועד "אין שמחה אלא במקום סעודה": מה מציעה כל שאלה, ולמה היא נדחית? (8 נק')

ב. מה חידש רבי זירא בדבריו? לפי רש"י, באיזה מקרה מדובר, ולמה לא בתוך הרגל? (6 נק')

ג. לפי רש"י, על איזו מצוה מדבר רבי שילא? מה טעם הפטור של החתן לדעתו, ולמה השושבינין חייבים? (6 נק')

ד. כדעת מי בגמרא פוסק השולחן ערוך בדין חתן ושושבינין בסוכה? הוכיחו. (5 נק')

שאלה 6: "צערא דממילא" ו"תשבו כעין תדורו" (דף כה ע"ב – כו ע"א) (25 נקודות)

ואמר רבי אבא בר זבדא אמר רב אבל חייב בסוכה פשיטא מהו דתימא הואיל וא"ר אבא בר זבדא אמר רב מצטער פטור מן הסוכה האי נמי מצטער הוא קמשמע לן ה"מ צערא דממילא אבל הכא איהו הוא דקא מצטער נפשיה איבעי ליה ליתובי דעתיה

סוכה כה ע"ב · נוסח הגמרא: דפוס וילנא (מתוך ספריא)

רש"י (כה ע"ב): "צערא דממילא - שהסוכה מצערתו כגון חמה או צינה או סירחה בדברים שסיכך בהן: מיבעי ליה ליתובי דעתיה - חובה עליו ליישב דעתו למצוה:"

ת"ר הולכי דרכים ביום פטורין מן הסוכה ביום וחייבין בלילה הולכי דרכים בלילה פטורין מן הסוכה בלילה וחייבין ביום

סוכה כו ע"א · נוסח הגמרא: דפוס וילנא (מתוך ספריא)

רש"י (כו ע"א): "הולכי דרכים ביום פטורין מן הסוכה ביום - דכתיב בסוכות תשבו כעין ישיבת ביתו כשם שכל השנה אינו נמנע מלכת בדרך בסחורה כך כל ימות החג שאינו יום טוב לא הצריכו הכתוב למנוע:"

שומרי גנות ופרדסים פטורין בין ביום ובין בלילה וליעבדי סוכה התם וליתבו אביי אמר תשבו כעין תדורו

סוכה כו ע"א · נוסח הגמרא: דפוס וילנא (מתוך ספריא)

רש"י (כו ע"א): "כעין תדורו - כדרך שהוא דר כל השנה בביתו הזקיקתו תורה להניח דירתו ולדור כאן בסוכה עם מטותיו וכלי תשמישו ומצעותיו וזה אינו יכול להביאן שם מפני הטורח:"

שולחן ערוך אורח חיים תרמ, ד (קטע): "ודוקא שבא לו הצער במקרה אחר שעש' שם הסוכה אבל אין לו לעשות סוכתו לכתחלה במקום הריח או הרוח ולומר מצטער אני"

שולחן ערוך אורח חיים (מתוך ספריא)

א. למה היינו חושבים שאבל פטור מן הסוכה, ולמה הוא חייב? הסבירו את ההבחנה בין "צערא דממילא" לבין "איהו הוא דקא מצטער נפשיה", בעזרת רש"י. (7 נק')

ב. לפי רש"י, למה הולכי דרכים ביום פטורים מן הסוכה ביום? על איזה עיקרון הוא נשען? (6 נק')

ג. השולחן ערוך קובע שאין לבנות סוכה לכתחילה במקום שיש בו ריח או רוח ולומר "מצטער אני". השוו דין זה להבחנה של הגמרא באבל: מה דומה ביניהם? (6 נק')

ד. אביי מסביר את פטור שומרי הגנות ב"תשבו כעין תדורו". כתבו פסקה: איך עיקרון זה מסביר גם את פטור הולכי הדרכים לפי רש"י? (6 נק')

מחוון: מבחן לכיתה י"ב: מסכת סוכה ב ע"א – ג ע"א וכה ע"א – כו ע"א

המחוון מציג כיוון תשובה מלא. תשובה בניסוח אחר שמביאה את הנקודות המרכזיות ומבוססת על המקור מקבלת את מלוא הניקוד. ציטוטים במחוון הועתקו מן המקורות שבמבחן.

1 א. במשנה שלנו נאמר "פסולה": הסוכה אינה כשרה. במשנה במבוי (מסכת עירובין) נאמר "ימעט", כלומר המשנה מלמדת איך לתקן את המבוי. הגמרא קוראת לזה "תקנתא" (תקנה).

1 ב. (1) סוכה היא דין דאורייתא, ולכן שונים בה "פסולה"; מבוי הוא מדרבנן, ולכן שונים בו תקנה. (2) "ואיבעית אימא": גם בדין דאורייתא אפשר לשנות תקנה, אלא שבסוכה יש הרבה דינים ("נפישי מילתה"), ולכן המשנה "פסיק ותני פסולה", כוללת הכול במילה אחת; במבוי יש דין אחד, ולכן שנו את התקנה.

1 ג. לפי רש"י "פסולה" פירושו "לא נעשית כתורה וכהלכה". שיעור עשרים אמה בסוכה נלמד מן התורה ונאמר מסיני, ולכן יש "תורה והלכה" שהסוכה הזאת אינה עומדת בהן. מבוי כולו מדרבנן (מן התורה די לו בשלוש מחיצות), ולפני שנשנתה המשנה לא היה מי שפוסל אותו, ולכן המשנה היא "תחלת הוראתו ומצותו", כלומר תקנה.

1 ד. במשנה ארבעה פסולים: גבוהה למעלה מעשרים אמה, אינה גבוהה עשרה טפחים, אין לה שלוש דפנות, חמתה מרובה מצלתה. לפי רש"י לכל אחד תיקון אחר (ימעט, יגביה, יעשה לה דפנות, יוסיף סכך), ולכן קצר יותר לכלול את כולם במילה "פסולה". רש"י מביא את הכלל "ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה".

2 א. רבה: "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי" (ויקרא כג, מג); למעלה מעשרים אמה "לא שלטא בה עינא", אין אדם יודע שהוא דר בסוכה; האחרים: הפסוק עוסק ב"ידיעה לדורות" (לפי רש"י, ידיעת הדורות על ענני הכבוד), לא בידיעת היושב. רבי זירא: "וסוכה תהיה לצל יומם מחורב" (ישעיהו ד, ו); למעלה מעשרים אמה יושבים בצל הדפנות ולא בצל הסכך; האחרים: הפסוק מדבר על ימות המשיח (ורבי זירא עונה: אילו כך, היה כתוב "וחופה", ולכן "שמעת מינה תרתי"). רבא: "בסוכות תשבו שבעת ימים" (ויקרא כג, מב); הסוכה צריכה להיות דירת עראי, ולמעלה מעשרים אמה אדם בונה דירת קבע; האחרים: "משום קושיא דאביי" (מחיצות של ברזל). 4 נק' לכל שורה.

2 ב. אביי: מי שעושה סוכה ב"עשתרות קרנים" (בין הרים גבוהים שמצלים עליה), גם שם הצל אינו מן הסכך, ולשיטת רבי זירא היא הייתה צריכה להיות פסולה. רבי זירא: שם, אם "מורידים" את ההרים, עדיין יש צל של סוכה מן הסכך; כאן, אם מורידים את הדפנות, אין צל סוכה, כי הצל כולו בא מן הדפנות.

2 ג. רבא: אין הכוונה שהסוכה צריכה להיות עשויה עראי בפועל, אלא לגובה: עד עשרים אמה, גובה שאדם יכול לעשות בו דירת עראי, גם אם עשה אותה קבע (ברזל) יצא; למעלה מעשרים אמה, גובה של דירת קבע, גם אם עשה אותה עראי לא יצא. לפי רש"י האחרים לא קיבלו את התשובה: אם הפסוק לא נקט "עראי" דווקא, אי אפשר ללמוד ממנו שיעור.

3 א. רבי יהודה: סוכת הילני המלכה בלוד הייתה גבוהה מעשרים אמה, והזקנים נכנסו ויצאו ולא אמרו לה דבר, ומכאן שהיא כשרה. חכמים: אין משם ראיה, כי היא אשה ופטורה מן הסוכה.

3 ב. רבי יהודה ענה שהיו לה שבעה בנים. אם יאמרו שהיו קטנים וקטנים פטורים, הרי מתוך שבעה היה בהם בוודאי אחד "שאינו צריך לאמו", והוא חייב בסוכה. ואם יאמרו שחיובו של קטן כזה הוא רק מדרבנן והמלכה לא הקפידה על דברי חכמים, לכן הוסיף "כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים": היא הקפידה גם על דברי חכמים.

3 ג. רב אשי: מדובר בקיטוניות (חדרים קטנים) שבתוך הסוכה. לפי רש"י הייתה סוכה גדולה לבני המסיבה וקיטונית קטנה בתוכה. חכמים: בניה ישבו בסוכה הכשרה, והיא ישבה בקיטונית משום צניעות; אף שהקיטונית פסולה, לא אמרו לה דבר, כי אשה פטורה. רבי יהודה: בניה ישבו אצלה, ובכל זאת לא אמרו לה דבר, ומכאן שהסוכה כשרה.

3 ד. לא. השולחן ערוך כותב שהסוכה פסולה "בין שהיא גדולה בין שהיא קטנה" (בניגוד לסייג של רב הונא, שבסוכה גדולה מארבע אמות על ארבע אמות כשרה) "בין שמחיצות מגיעות לסכך בין שאינן מגיעות" (בניגוד לסייג של רב יאשיה). הפסק הוא כחכמים במשנה, בלי הסייגים.

4 א. הגמרא אומרת: אילו נאמר "בשבת ובלכת" היה משמע כל ישיבה וכל הליכה; "בשבתך ובלכתך" משמע ההליכה שלך, הליכת רשות, היא שמחייבת, "הא בלכת דמצוה פטירת". מכאן שהעוסק במצוה פטור מקריאת שמע. (רב הונא: "כדרך": מה דרך רשות, אף כל רשות.)

4 ב. הכונס את הבתולה: פטור, כי הוא "טריד" (מוטרד במחשבה על המצוה). הכונס את האלמנה: חייב, כי "לא טריד". טבעה ספינתו: חייב, כי זו "טירדא דרשות" ולא טרדה של מצוה (הגמרא מוכיחה זאת מן האבל). אבל: חייב בכל המצוות שבתורה חוץ מתפילין, "שהרי נאמר בהן פאר" (ולפי כה ע"ב רק ביום הראשון). 2.5 נק' לכל שורה.

4 ג. הפטור אינו בגלל כל טרדה. רק טרדה שבאה מן העיסוק במצוה פוטרת ממצוה אחרת; טרדה של עניין פרטי, אפילו קשה מאוד, אינה פוטרת.

4 ד. (1) דומה לחיוב: זו טרדה של רשות, כמו "טבעה ספינתו". (2) דומה לפטור: לפי רש"י על המשנה, שלוחי מצוה הם "הולכי בדרך מצוה כגון ללמוד תורה ולהקביל פני רבו ולפדות שבויים", ולכן הוא משלוחי המצוה הפטורים מן הסוכה. (לפסיקה למעשה יש לעיין בפוסקים, שולחן ערוך תרמ, ז.)

5 א. חתן ושושבינין פטורים כל שבעה "משום דבעו למיחדי", צריכים לשמוח. שאלה: שיאכלו וישמחו בסוכה? תשובה: "אין שמחה אלא בחופה". שאלה: שיאכלו בסוכה וישמחו בחופה? תשובה: "אין שמחה אלא במקום סעודה", השמחה צריכה להיות במקום שאוכלים. (המשך הגמרא: "וליעבדו חופה בסוכה", ותשובות אביי ורבא.)

5 ב. רבי זירא אומר שאכל בסוכה ושמח בחופה, ועוד יותר שמח שקיים שתי מצוות. הוא עשה את מה שהגמרא אמרה שאין לחייב, כלומר אפשר להחמיר ולקיים את שתיהן. לפי רש"י, שתי המצוות הן סוכה ונישואין, ומדובר כשנשא ערב הרגל, כי בתוך הרגל אין נושאין נשים במועד (מועד קטן ח ע"ב).

5 ג. לפי רש"י, רבי שילא מדבר על קריאת שמע. החתן פטור "דטריד", מוטרד בעניין החתונה. שאר בני החופה חייבים, כי לתנאים האלה "לית להו... העוסק במצוה פטור מן המצוה", ולכן העיסוק בשמחת החתן לבדו אינו פוטר אותם.

5 ד. השולחן ערוך פוסק "חתן ושושבינין וכל בני החופה פטורים מן הסוכה כל שבעת ימי המשתה", כמו דברי רבי אבא בר זבדא בשם רב (כה ע"ב): "חתן והשושבינין וכל בני החופה פטורין מן הסוכה כל שבעה".

6 א. רבי אבא בר זבדא אמר בשם רב שמצטער פטור מן הסוכה, והיינו חושבים שגם אבל מצטער ולכן פטור. הגמרא מחדשת שהוא חייב: הפטור הוא ב"צערא דממילא", צער שהסוכה עצמה גורמת, לפי רש"י "כגון חמה או צינה או סירחה". האבל מצטער מעצמו ולא בגלל הסוכה, ולכן "חובה עליו ליישב דעתו למצוה".

6 ב. לפי רש"י, "בסוכות תשבו" פירושו "כעין ישיבת ביתו": כמו שכל השנה אדם אינו נמנע מלצאת לדרך בשביל סחורה, כך בימי החג שאינם יום טוב התורה לא הצריכה אותו להימנע. ולכן ההולך בדרך ביום פטור ביום (וחייב בלילה).

6 ג. כיוון לתשובה: בשני המקרים הצער אינו בא מן הסוכה מעצמו. באבל הצער הוא שלו ולא של הסוכה; במי שבונה מלכתחילה סוכה במקום של ריח או רוח, הוא עצמו גרם לצער. השולחן ערוך פוטר רק "שבא לו הצער במקרה". (ההשוואה היא ניתוח שלנו; אין זה מקור מפורש בגמרא לדין השולחן ערוך.)

6 ד. אביי: שומרי גנות ופרדסים פטורים כי "תשבו כעין תדורו". לפי רש"י, התורה חייבה אדם לדור בסוכה "כדרך שהוא דר כל השנה בביתו", עם מיטותיו וכליו, והשומר אינו יכול להביאם לשדה. לפי רש"י על הולכי דרכים, כמו שכל השנה אדם יוצא מביתו לדרך, כך בחג. העיקרון המשותף: חובת הסוכה דומה לחובת הדירה בבית; במקום ובזמן שגם כל השנה אדם אינו בביתו, אין חובת סוכה. לבדוק: העיקרון, שני היישומים ונימוק.

הלכה למעשה: הסיכום כאן לפי השולחן ערוך (אורח חיים תרלג, א; תרמ, ד; תרמ, ו; תרמ, ז). לשאלות למעשה יש לעיין גם במשנה ברורה ובפוסקים.